

Børn i týskum týningartýppum undir 2. heimsbardaga

Jákup F. Nielsen umsetti

Eg skal í hesi grein taka nokur brot burtur úr ymsum vitnisfrásagnum, sum tey fáu, ið sluppu undan SS drápsmonnum, hava vitnað á rættarfundum í sambandi við Aushwitz-rættargongdina. Greinirnar, eg havi umsett, eru skipaðar og savnaðar saman eftir israelsku útfindakvinnuni Inge Deutsch-kron, ið umboðaði israelska blaðið Maariv undir Aushwitz-rættargongdini frá 1963 til 1965, sum var í vestrýska býnum Frankfurt-am-Main.

Ruth Iljiv frá Moravska-Ostrava. Býr í dag í Tel Aviv. Kom til týningarleguna AUSCHWITZ í desember mánaði 1943.

Tað verður teskað: »Týskaland verður bumbað, og brúk er fyri arbeiðsmegi til uppruddingartýppa«. Og so ein dagin — selektión. (Selektión merkir: Sundurskjiljingin, sum SS hermennir framdu millum tey, sum skuldu drepast, ella tey, sum sluppu at liva!) Ung og sterk fólk verða send til Týsklands. Eg eri við barn í 7. mánaði. Mer verður sagt: Kvinnur, ið eru við barn, verða tveittar í gasskómirni. Og eg eri bert 20 ára gomul! Eg vil liva!

Tað eydnaðist nokrum av vinfólku mínum at fáa meg skrivaða til, soleiðis at eg kundi bliva flutt til Týsklands. Hetta fingi tey gjørt soleiðis, at eg fekk eitt annað nummar. Vit, ið eru arbeiðsmegin, vit, úthungraði og deyð í raki, verða fardar til kvinnuleguna. Hvorja lagnu fáa tey, sum eftir eru? Bert Guð og Mengele doktari vita tað. Aftur eina selektión í kvinnuleguni. Hesuferð vil Mengele doktari sjálvur taka ser av sundurskjiljingini. Vit eru naknar, og skulu ganga gráagongd fram við Mengele. Nakrar ungar kvinnur ætla at krógva meg, soleiðis at Mengele ikki skal vita, at eg eri við barn — eg má tó fylgja við og royna at sleppa fram við bølmenningum sum skjótast. Vit nærkast. Er tað møgulegt? Mengele ser meg ikki — hann letst ikki um von! Eg fái loyvi til at liva. Og hitt nýggja livið rorist inni í mær.

Triggjar dagar seinni eru vit komin á mál. Hamburg. Vit skulu rudda upp niðurdonar húsaveggir, sum liggja og slóðast á veggnum. Um kvöldið eru vit deyðamóðar og leggja okkara í bólni. Áðrenn sólaris kemur ein SS lækni fyrri at kanna, um nakar møgulega er sjúk. Ein av fangavörðunum sigur, at ongin er sjúk, men

at tveir av kvinnunum eru við barn. Læknin tekur okkum alt fyrri eitt og letur okkum uppi hendurnar á SS kommando ni. Vit fáa ferðamat og fara úraftur Hamburg. Leiðin er ókend. Vit koyra. Næsta tokstøð er Ravensbrück. Ein SS vaktarkvinna ansar eftir okkum — vit verða flutt víðari. Á jarnbreytarsíðni keypir hon ferða seðlar. Vit hoyra bert eitt orð: Auschwitz.

Vit tosa tjekkiskt, fyrri at vaktarkvinnan ikki skal skilja okkum. Vit verða samdar um at skræða hin gula jødiska vinkulinn av náthúshurðini. (Jøðarnir vórðu so nógv diskrimineraði, at teir ikki sluppu at skita í somu bukkur sum týskararnir.) Vaktarkvinnan legði ikki hetta til merkis, ella vildi rættari sagt ikki.

Tað er dögverðatími í Auschwitz. Tað er bert ein SS hermaður á »mótøku skrivstovuni«. Óivað er hann svangur, av hoyring hansara er sera stutt: Bert fyra spurningar: »Navn? — Eg gav honum falskt navn. — »Er faðir tygara jødi? — »Nei.« — »Móðir tygara jødi? — »Nei.« — »Eru tygum jødi? — »Nei.«

Um hann hevði sett bang nu jødaeygu míni!

Vit eru tey fyrstu, sum koma aftur til Auschwitz frá einum arbeiðaraflutningi. Ein hevði ikki líka til nú hugsað ser til, at hesar ferðir høvdu nakað endamál. Nú var endamálið við okkum bert eitt: Gasstýningartýppi. Tíðindini um afurkomu okkara komu einis Mengele doktara fyrri oyra. Og skjótt fáa vit vitjan av honum. Hann dugir ikki at hugsa ser, at hann hevur latið tveir kvinnur við barn sleppa íggjognum selektiónina. Hann gevur okkum boð um at fara til sjúkradeildina og vera har, inntil vit báðar høvdu átí. Eg biði í tiggju dagar. Og í tiggju dagar kemur dr. Mengele at vitja meg. Verkirnar byrja. Ein jarnamóðir, sum sjálf er fangi, leggur meg niður á gólvið og hjálpir til við føðingini. Mitt fyrsta barn. Ein genta. Eg bleiv nú skjótt 21 ára gomul. Hóast allan vesaleðom streynar ein eydnusom móðirkensla í hjarta mínum. Barn mitt grætur, tað er tess fyrsta ljóð, og í mær grætur hjeria mitt. Barn mitt, hvat fer framíðitt at bjóða okkum?

Mengele doktari kemur aftur at vitja meg. Hann gevur boð um at bíða bróst míni upp. Eg sleppi ikki at fæða barn mitt. Barn mitt grætur av

hungri, að vil hava mat. Eg tyggi ein litlan breyðbita, koyri hann í munnin á barni mínum. Bróst, minn eru spent av mjólk. Eg eri full líka upp til hálsin av mjólk. Eg risti av fepri. Hvønn tann einasta dag kemur dr. Mengele at vitja meg, til tess at fróða seg yvir hesa sjón. Tá ið 8 dagar eru farnir, gevur hann boð: »Verð til reiðar við barni tínum í morgin. Eg komi eftir tær!« Ja, barn mitt, endiliga skulu vit loysast úr pinslum okkara. Gasstýningartýppið skal hjálpa okkum. Eg gráti og skriggi. Ein fremmand kvinna setir seg við síðuna av song míni og tosar — tosar og tosar. Hon sissar meg: »Ver ikki so syrgin, eg skal hjálpa tær.« Tá ið ljósin vórðu sløkt klokkan 9 kemur hon við eini injektions-sprøytu í hondini: »Gev barni tínum ein sterkan verð av morfín, so doyrt tað.« — »Eg kann tó ikki myrða mitt egna barn!« — »Tú mást gera tað. Eg eri lækni, og skal bjarga mannalívum. Barn títt orkar ikki at liva, tað er hálvdeytt í hungri, tað er hungurreytt. Eg má bjarga tær, tú ert ung.«

Eftir mótsøðu í tveir tímar framdi eg tað. Ja, eg var vordin til barnadrápskvinnu, harra Mengele, doktari, barnadrápskvinnu! Eg bleiv óð í høvdi. Læknin uggaði meg. Barn mitt doyði spakuliga undir líð míni.

Dagin í dag hoyri eg tess suffan — tess síðsta andadrátt.

Klokkan er fimm um morgunin. Teir savna saman lík. Barn mítt verður saman við øðrum líkum koyrt til líkbrenningarovnin. Eg sleppi ikki at siggja hetta, tí tað er strangliga bannað hjá nokrum av fan gunum at koma hagar. Beri lík íni og hini sundurskildu fáa atgongd. Dr. Mengele kemur inn stundisliga. Eg eri til reiðar at fara við honum: »Hvar er barnið?« — Eg svari móð: »Tað doyði í nátt.« — »Doyði tað?« — »Eg vil sleppa at siggja líkið.«

Men sjálvt fyrri Mengele, doktara, tí almáttuga, er tað ómøguligt at finna eitt úthuger að barn — dripið av eini injektions-sprøytu, millum tey tús undir líkin. Hann sigur bert: »Tú hevur afur nú verið ólukkisálga heppin. Tú skalt sleppa at luttaka í uppruddingartýppið aftur.«

Simon Gotland, skósmíður í Paris. Var í Auschwitz frá juni 1942 til oktober 1944. Ein vatur kom ein farmur

av jødum frá Hvíta Rutheniu til Birkenau (dæld hjá Auschwitz). Tað var við nógvum strevi, at vit fingi tokhurðarnar upp. Allt var fryst. Tá vit at enda fingi dyrnar upp, søu vit eina ræðuliga sjón. Óll fólk íni, sum lógu í djórvogninum, vóru deyð. Í samfullar tiggju dagar høvdu tey verið innstongd í tokvogninum, uttan mat og drekka — og í harðasta kulda. Vit arbeiðdu í triggjar dagar við at tømja vognarnar.

Líkini skuldu leggjast á lastvagnar, og koyrast til líkbren

ningarovnin. Meðan vit fingi við hetta óhugnaliga arbeiði, legdu vit til merkis, at en umleið sjei ára gomul genta lá livandi í ørnumum á einum deyðum manni — helst faðir hennara. Hon var tað einasta, sum livdi í vogninum. Hon gret. Ein av SS monnum beyð okkum boð um at tveita hana saman við líkunum í líkbrenningarovnin. Ein SS yvirmaður, sum æt Moll, noktaði hesu. Hann tók frammanfyri eygum okkara í bólni á barninum, og sleit tað í helvt. — Eg vendi mær við og rann burtur.

Tryggingarsambandið FØROYAR

Føroya Kríggstrygging	Tlf. 1090
Føroya Sjóvátrygging	- 1090
Føroya Brunatrygging	- 1098
Føroya Vanlukkutrygging	- 1466

Vit tryggja:

Bátar, skip, verur, hús, innbúg, akføro. a.

Føroyingar eiga at tryggja í landsins egna trygging.

Minstalønin

er, sbt. lóg nr. 31, dagfest 9. mai 1972: eftir pristalinum juli 1973

kr. 2.751,00 um mánaðin

LØNJAÐNINGARGRUNNUR
SKIPSFISKIMANNA

Ráfiskaprísir

Ráfiskanevndin, sum sett er eftir lótingslóg nr. 21 frá 8. mai 1969, hevur á fundi 2. juli 1973 ásett hesar minstuprísir fyrri fyrstafloks blóðgaðan ráfisk krudvur við høvdi.

Toskur	yvir 70 cm	kr. 2,12 pr. kg
—	44—70 cm	kr. 1,79 „ „
—	34—44 cm	kr. 1,00 „ „
Hýsa	yvir 40 cm	kr. 2,03 „ „
Longa		kr. 1,63 „ „
Blálonga		ongan prís
Brosma	yvir 52 cm	kr. 1,24 „ „
Skøta		kr. 0,80 „ „
Kongafiskur		kr. 0,86 „ „
Upsi		ongan prís
Hvitingur	yvir 31 cm	kr. 1,39 „ „
Havtaska	yvir 3 kg	kr. 1,50 „ „
Kalvi	undir 1 kg	ongan prís
—	1—4 kg	kr. 3,90 „ „
—	4—60 kg	kr. 7,20 „ „
—	yvir 60 kg	kr. 6,80 „ „
Svartkalvi	yvir 4,2 kg	kr. 1,60 „ „
—	undir 4,2 kg	kr. 1,15 „ „
Tunga	yvir 300 gram	kr. 2,36 „ „
Reyðsprøka	yvir 300 gram	kr. 2,39 „ „
Skubba	yvir 400 gram	kr. 1,30 „ „
Steinbitur		kr. 1,26 „ „

Hesir prísir eru galdandi frá og við 3. juli 1973 sum omanfyri tilskilað á hesum plássum:

Klaksvík, Hvannasund, Norðdepli, Lørvik, Fuglatirði, Eiði, Gøtu, Skálatirði, Nólsoy, Tórshavn, Vestmanna, Miðvági, Sørvági, Tvøroyri og Vági.

Fyri tey avreiðingarpláss, sum eru ikki nevnd her, verður prisurin hin sami, sum í omanfyri nevndu plássum við fríðrátti av flutningskostnaði til og frá garðhavn.

Tórshavn, 3. juli 1973

Prísásetingarnevndin á ráfiski